

Poznań, 10 lipca 2022r.

Dr hab. Monika Szczot, prof. UAM
Wydział Filologii Polskiej i Klasycznej UAM
ul. Fredry 10
61-701 Poznań

Recenzja rozprawy doktorskiej pani mgr Justyny Michalskiej *Kategoria obłądu we współczesnej powieści polskiej. Konteksty literatury antycznej* napisanej pod kierunkiem prof. dra hab. Roberta K. Zawadzkiego

Przedłożona do oceny rozprawa doktorska została poświęcona kategorii obłądu w polskiej literaturze współczesnej, reprezentowanej przez dwie powieści Marka Kochana i dwie powieści Jana Pawła Krasnodębskiego. Praca ma charakter złożony, palimpsestowy, ponieważ Doktorantka łączy w jednym synkretycznym dyskursie naukowym różne obszary problemowe, używa także różnorodnej metodologii do ich badań, a ponadto wzbogaca swoje rozważania o konteksty antyczne, czasem dyktowane przez samych autorów powieści, a czasem wynikające z koincydencji skojarzeń i pokazujące nie tylko dobrą znajomość literatury i kultury starożytnej, lecz także niezmienną ludzką naturę, której badanie jest głównym tematem rozprawy. Warto więc uważnie pochylić się nad rozprawą, żeby pokazać jej wartość naukową i oryginalność, wskazać walory merytoryczne, docenić samodzielność opracowania oraz omówić stronę formalną i redakcyjną.

Celem badawczym rozprawy jest omówienie kategorii obłądu we współczesnej powieści polskiej w kontekście literatury antycznej. Głównym tematem rozważań pozostają współczesne powieści psychologiczne poddane przemyślanym i interesującym analizom literaturoznawczym, natomiast przywołane w pracy wątki antyczne, wywołane czasem już przez same tytuły współczesnych powieści, stanowią uzupełnienie interpretacji, która zyskuje dzięki starożytnym kontekstom na wartości w aspektach erudycyjnym, kulturowym i formalnym. Autorka pracy przyjęła założenie, że podobne egzemplifikacje szalonych bohaterów można odnaleźć w odległych od siebie epokach literackich i na ich przykładach podjęła się pokazania podobieństw i różnic w prezentowaniu różnych zaburzeń psychicznych (zob. s. 7). Warto jednak podkreślić, że antyk rzeczywiście, zgodnie z tytułem rozprawy, pojawia się w pracy na zasadzie odwołania, uzupełnienia czy dygresji, służących celom pragmatycznym, czyli w tym przypadku pomocy w odczytaniu współczesnych powieści czy

Wpłynęło 12.09.2022 S

wzbogaceniu ich o konieczne tło kulturowe, tematyczne, topiczne. Praca mogłaby się bez tych szczegółowych omówień wątków antycznych obejść i można odnieść wrażenie, że i bez nich byłaby dobrą rozprawą, ale zamierzeniem Autorki było przywołanie ich jako pewnej wartości naddanej, wzbogacającej rozważania w aspekcie problemowym i formalnym - odwołania do antyku pokazują analogię człowieczego losu i są zarazem jak powiew świeżego powietrza, wpuszczanego do „dusznej” atmosfery skomplikowanych współczesnych powieści psychologicznych, poddawanych naukowemu oglądowi literaturoznawcy i psychologa, którym Doktorantka po trosze się stała, wybierając temat o kategorii obłądu. Antyk w pracy reprezentowany jest przez mitologię grecką, przywoływaną ze współczesnych opracowań i słowników, oraz autorów starożytnych takich jak Homer, tragediopisarze greccy czy Owidiusz. Na uwagę zasługuje także kontekst historyczny, zaczerpnięty z dzieł Swetoniusza i Tacyty, który pokazuje analogie kulturowe między rzeczywistością współczesną a realiami Imperium Romanum.

Wartość naukowa rozprawy tkwi w próbie interdyscyplinarnego ujęcia problemu obłądu i chorób psychicznych opisanych w wybranych powieściach Kochana i Krasnodębskiego; współczesne powieści psychologiczne rozpatrywane są w kontekście antyku przy pomocy różnych metodologii, podkreślających intertekstualny charakter podjętych badań. W tych okolicznościach podziw budzi nie tylko umiejętność oscylowania między różnymi przestrzeniami problemowymi, na przykład współczesnością a antykiem oraz między literaturą (i literaturoznawstwem) a psychologią, lecz także umiejętność ujęcia tych różnorodnych obszarów w jednym dyskursie naukowym, zresztą zaciekawiającym czytelnika. Doktorantka podjęła trudny temat wykluczenia osób obłąkanych, odmiennych mentalnie, dotkniętych różnymi chorobami i dysfunkcjami psychicznymi, co zaowocowało stworzeniem oryginalnej pracy o charakterze interdyscyplinarnym. Psychologiczno-filologiczna praca bazuje na czterech wybranych powieściach, ale złożoność tematu i konieczność rozpatrywania go za pomocą różnych narzędzi badawczych w pełni usprawiedliwiają dokonaną selekcję materiału źródłowego. Powieści podejmują ważne współczesne tematy społeczno-obyczajowe, są synkretyczne w aspekcie problemowym, skomplikowane formalnie i genologicznie, stąd zapewne potrzeba dobrego przygotowania metodologicznego, któremu Autorce udało się sprostać. Doktorantka z pomocą wybranej metodologii, ale także z dużą wrażliwością i empatią bada złożoność ludzkiej psychiki, opisaną we współczesnych utworach, które rozpatruje także w perspektywie intertekstualnej i komparatystycznej, zestawiając je z antykiem. Wszystko to służy ważnemu i wartościowemu celowi lepszego poznania ludzkiej natury za pomocą

literatury współczesnej i dawnej, ponieważ między tymi biegunami rozpięta jest problematyka rozprawy. Dysertacja przynosi także diagnozę kondycji społecznej i psychologicznej współczesności, umiejętnie konfrontowanej z przeszłością dla pokazania cech wspólnych i odmiennych.

Praca doktorska ma przejrzystą, logiczną i przemyślaną strukturę z klasycznym wprowadzeniem do pracy, czterema rozdziałami poświęconymi poszczególnym powieściom oraz zakończeniem i bogatą bibliografią, która dokumentuje źródłowe i metodologiczne przygotowanie do napisania rozprawy.

Wprowadzenie można podzielić na dwie duże części. Pierwsza z nich to metodologia badań literaturoznawczych obejmująca intertekstualność i narratologię, które zostały umiejętnie wykorzystane w pracy jako narzędzia badawcze. Druga część wprowadzenia zawiera rozważania o charakterze psychologicznym i została poświęcona opisowi obłądu pod względem psychologicznym, filozoficznym, religijnym i kulturowym. Te ostatnie rozważania dopełniają dywagacje o obłąkanych artystach i motywie szaleństwa w literaturze. Część teoretyczna pracy nie tylko potwierdza ogólną wiedzę Autorki na tematy literaturoznawcze, lecz także zawiera prezentację możliwości odczytania zawartych w powieściach problemów, sytuując je na granicy literatury i psychologii; w końcu przedmiot badań dysertacji stanowią współczesne powieści psychologiczne. Doktorantka szczegółowo analizuje aspekt intertekstualności, wykorzystując go do „poszukiwania antycznych śladów w polskich powieściach Marka Kochana i Jana Pawła Krasnodębskiego” (zob. s. 10), i podkreślając użycie w pracy różnych koncepcji badawczych Głowińskiego, Markiewicza, Genette’a, Riffaterre’a, Nycza i Balbusa dla „ukazania wieloaspektowego charakteru obecności antycznego dorobku w analizowanej powieści współczesnej” (zob. s. 20). Odkrywanie międzytekstowych związków z tradycją i opisywanie zmityzowanych aspektów współczesności to motywy towarzyszące analizom obłądu we współczesnych powieściach. Autorka pracy na potrzeby swoich badań odwołuje się także do poststrukturalistycznego rozumienia intertekstualności, według którego lektura tekstu obfituje w skojarzenia odbiorcy, „które niekoniecznie odpowiadają asocjacom autora i które nie przynależą do tekstu, ale manifestują się w indywidualnym akcie jego lektury” (zob. s. 12). Jest to szczególnie użyteczne przy śledzeniu związków i korelacji między współczesnością a antykiem, które rozpoznać i wskazać potrafi osoba posiadająca dużą wiedzę na temat obu epok. Drugim omówionym obszarem metodologicznym pozostaje narratologia, bez której trudno (jak twierdzi Autorka pracy) rozpatrywać utwory fabularne nie tylko w ich uwikłaniach intertekstualnych, lecz także wewnątrztekstowych, określających autora i

narratora, genologię, specyfikę postaci, rozwój fabuły w aspekcie czasowym i przestrzennym. Perspektywa narratologiczna, powiązana z intertekstualnością, pozwala Doktorantce na wnikliwe analizy wybranych powieści nie tylko w kontekście antycznym, lecz także psychologicznym i obyczajowym. Może warto jeszcze bardziej podkreślić w pracy przed jej wydaniem, że kontekst antyczny stanowi ważny zespół odniesień dla rozważań na temat szaleństwa w wybranych powieściach współczesnych, tworząc interesujące dopowiedzenie i uzupełnienie rozważań, bez których praca byłaby zubożona o kontekst tradycji.

Powieść psychologiczna, rozpatrywana w aspekcie genologicznym, stanowi ciekawy zwornik między rozważaniami na temat intertekstualności i narratologii a opisem obłądu jako jednostki chorobowej i motywu kulturowego, rozpatrywanego przez Autorkę pracy w aspekcie historycznym, społeczno-obyczajowym i historycznoliterackim.

Właściwy rdzeń pracy stanowią cztery rozdziały, z których każdy tworzy samodzielne studium na temat wybranej powieści, zanurzonej w swojej współczesności i jednocześnie konfrontowanej z odległą tradycją, która stanowi ciekawe uzupełnienie interpretacji. Warto podkreślić na samym początku oceny merytorycznej poszczególnych rozdziałów, że interpretacje i odczytania prozy powieściowej proponowane przez Autorkę są metodologicznie i problemowo przekonujące, uderzają oryginalnością analiz i umiejętnością budowania dyskursu naukowego przy pomocy odpowiednich narzędzi badawczych i wsparciu dobrze dobranych opracowań.

W rozdziale pierwszym zatytułowanym *W poszukiwaniu własnej tożsamości. „Franquizea” Marka Kochana w perspektywie starożytnej* Autorka omawia postać głównego bohatera w kontekście osobowości merkantylnej, pozbawionej umiejętności odczuwania głębszych uczuć, które są zbędne w procesach sprzedawania i wymiany (zob. s. 82). Główny bohater pokazany jest jako współczesny *homo viator*, poszukujący tożsamości i odgrywający różne role społeczne. Okazuje się jednak, że bohaterowi towarzyszy poczucie nicości i bezsensowności działań, pozorności i powierzchowności zachowań, mimo że istotą jego życia jest realizacja we współczesnych strukturach rzeczywistości i dążenie do wybranego celu. Praca rozpatruje problem tożsamości w aspekcie pamięci i w korespondencji z przestrzenią, która staje się sceną ról odgrywanych przez głównego bohatera. Autorka pracy konfrontuje Frania Quizo z maskaradowym stylem życia cesarzy rzymskich, bohaterami mitycznymi takimi jak Prometeusz, Dionizos, Hermes, Odyseusz, którego *passus* mógłby zostać nieco rozbudowany przy pracach przygotowujących rozprawę do druku. Sam tytuł powieści związany z imieniem głównego bohatera, wspominany w pracy motyw wędrówki do ukochanej kobiety, przybieranie

wielu ról, niezwykle przygody, motyw zejścia do podziemia (nekylia) aż proszą się o bogatszy dyskurs na temat zależności od homeryckiego poematu. Nasuwa się tutaj także skojarzenie z modernistycznym arcydziełem *Ulisses* Jamesa Joyce'a, przedstawiającym paraboliczną wędrówkę Leopolda Blooma ulicami Dublina w poszukiwaniu sensu istnienia. Podkreślam, że interpretacja zaproponowana w pracy jest przekonująca, a moje dopowiedzenie nie jest zarzutem, ale sugestią służącą wzbogaceniu klasycznych kontekstów.

Rozdział drugi *Przekraczanie granic osobowości. „Fakir z Ipi” Marka Kochana w świetle tradycji antycznej* jest ciekawym studium przypadku chorobowego Ronalda M-skiego jako przykładu osobowości transgresyjnej, obdarzonej poczuciem „omnipotencji”, dotkniętej „patologią ciała i umysłu”, która staje się źródłem zgorzenia, występku i przestępstwa (zob. s. 105). Autocharakterystyka bohatera pokazuje jego świat wewnętrzny, przeszłość, życie rodzinne, pracę zawodową, związki z kobietami, ale wszystko to można rozpatrywać, zdaniem Autorki rozprawy, w aspekcie jakiejś obsesyjnej hubrystycznej potrzeby potwierdzania swojej wartości i powiększanie własnej wielkości. Doktorantka odczytuje postawę bohatera w aspekcie transgresji ku innym, koncentrując się na stosunkach głównego bohatera z kobietami, stosunkach naznaczonych kazirodczym występkiem, dominacją i okrucieństwem, które prowadzą do uprzedmiotowienia, nienawiści, strachu, okaleczeń i śmierci. Odczytanie transgresji „ku sobie” wiąże się z narcystycznym skupieniem bohatera na swoich potrzebach, ciągłych zmianach wyglądu i medialnego wizerunku oraz autodestruktywnych zachowaniach owocujących samookaleczeniami. Pozytywną formą transgresji jest rozwój naukowy M-skiego, który przynosi rozprawę habilitacyjną *Fakir z Ipi i inni*. Praca naukowa bohatera jest jeszcze jedną ciekawą grą wewnątrzpowieściową zaproponowaną przez Kochana, służącą celom obnażenia czasów współczesnych, nastawionych na pogoń za sensacją oraz kult „kultury obnażania” (zob. s. 122), dzięki której kuriozalność, potworność i zbrodnia znajdują odzew i zainteresowanie publiczności. Antyk grecko-rzymski egzystuje w rozdziale na zasadzie problemowego pogłębiania analizowanych zjawisk, ale także urozmaicenia narracji pracy; erudycyjne passusy historyczno-obyczajowe o cesarzach rzymskich i wtręty mitologiczne stanowią interesujący kontekst interpretacyjny, dotyczący steatralizowania rzeczywistości i odkrywania własnej tożsamości. Może warto byłoby jeszcze w kontekście obecności antyku w powieści bardziej wyeksplikować i poddać szczegółowszej analizie wykład Markusa Poznańskiego z Instytutu Klasyki na temat *Retoryki a demokracji*. Nie jest to zapewne przypadek, że to klasyk jest jednym z wcielen głównego bohatera, co także wyjaśnia obecność sentencji łacińskich w powieści. Sfera językowa nie była głównym przedmiotem rozważań

Autorki pracy, ale może warto przed drukiem odnotować i przeanalizować także paremiczną (i tym samym często intertekstualną) sferę zależności od antyku obecną w powieści.

Rozdział trzeci *Miłość własna. Mitologiczne nawiązania w Narcyzie Jana Pawła Krasnodębskiego* zawiera opis choroby głównego bohatera Marcina Krzywdy i jego metamorfozy. Autorka pracy umiejętnie łączy społeczno-psychologiczne rozumienie narcystycznej osobowości z mitem, pokazując reinterpretacje klasycznej materii zawarte we współczesnej powieści. Przy pomocy rzeczowej analizy obłędu głównego bohatera odkrywa kolejne nawiązania do antyku, które wzbogacają wymowę utworu, ujawniając jego zapośredniczenie w tradycji. Wśród ważnych inspiracji starożytnych Autorka pracy oprócz tytułowego Narcyza i jego relacji z nimfami przywołuje kazirodczy związek Nerona z matką, kompleks Edypa oraz bogaty katalog mitycznych przemian, które pokazują innowacyjność powieści Krasnodębskiego w aspekcie ludzkiej podmiotowości, wolności i decyzyjności (zob. s. 147). Autorka pracy proponuje ciekawy dialog intertekstualny między Owidiuszową i współczesną wersją mitu o Narcyzie, która dodaje do próżności i nieczułości mitycznego bohatera takie cechy jak niedojrzałość, płytkość emocjonalna, „niski poziom pobudzenia”, „wypaczenie naturalnych uczuć oraz postawy moralnej” (zob. s. 140). W podsumowaniu rozważań tego rozdziału Doktorantka podkreśla nieustającą żywotność i aktualność mitu o Narcyzie, co znajduje potwierdzenie w analizach kolejnej powieści Krasnodębskiego *Martwy blues* wydanej w 1994 roku.

W stronę śmierci. Martwy blues Jana Pawła Krasnodębskiego w aspekcie mitologii greckiej to ostatni rozdział rozprawy, w którym Autorka rozprawy opisuje narcystycznego bohatera, zawieszonoego między obsesją młodzieńczego wyglądu i obsesją śmierci, pisarskimi ambicjami i poczuciem niemocy twórczej, burzliwą przeszłością i pozornie stabilną terażniejszością. Wpisany w dzieło portret pisarza, którego twórczość ma wpływ na życie innych postaci powieściowych, oraz wątki fabularne związane z literaturą nadają utworowi wymiar metaliteracki. Dialog z tradycją to widoczne w tytułach obu części powieści (*Narcyz, Echo*) odwołania do mitycznych postaci, które oprócz bagażu tradycji zostają wzbogacone o dylematy i problemy czasów współczesnych, z których na plan pierwszy wybijają się: bierność, melancholia, zniechęcenie, apatia, wyobcowanie (zob. s. 152), ale także: poczucie osaczenia i beznadziejności oraz „zmęczenie na śmierć” (zob. s. 165). Analizy w pracy doktorskiej, przybierające formę studiów na temat tytułowych postaci obu części, odwołują się do tradycji antycznej nie tylko w aspekcie archetypicznym, lecz także w aspekcie retorycznym i poetyckim, co owocuje przywołaniem rozważań Arystotelesa na temat metafory czy poezji

Horacego o sławie poetyckiej. Druga z omawianych powieści Krasnodębskiego, podobnie jak pierwsza, zaskakuje czytelnika optymistycznym zakończeniem, przenosząc aspekt dydaktyczny nad poczucie nihilizmu, działanie tryumfuje nad inercją. „Narcystyczny mężczyzna nagle musi wziąć odpowiedzialność za życie nieznaney mu kobiety” (zob. s. 168). Oprócz tych kontekstów Doktorantka podkreśla jeszcze warstwę odniesień autobiograficznych, związanych z życiem i twórczością Krasnodębskiego.

Podsumowanie dysertacji przynosi podkreślenie celu podjętych badań naukowych, którym przyświecało zbadanie problemu obłądu w polskich powieściach współczesnych autorstwa Kochana i Krasnodębskiego na tle tradycji antycznej. Autorka dysertacji wyciąga różne wnioski ze swojej synkretycznej pracy: jedne z nich dotyczą roli tradycji w kształtowaniu literatury i kultury współczesnej, która pozostaje pod nieustającym wpływem antycznego repozytorium archetypów i „porządków mitologicznych, kosmologicznych i społecznych” (zob. s. 176). Dzieła współczesne pozostają w bliższej lub dalszej zależności od starożytności; łączenie antycznych motywów ze współczesnymi treściami pokazuje intertekstualny i interkulturowy dialog w obrębie literatury, kultury, nauki. Doktorantka podsumowuje także badania nad literackim przedstawieniem obłądu w twórczości obu pisarzy: Kochan idzie w stronę transgresji, oznaczającej przekraczanie siebie w różnych aspektach, a Krasnodębski pokazuje osobowości narcystyczne, kruche, niepewne istnienia, „rozciągnięte pomiędzy silnym pragnieniem życia a wciąż przeczuwanym zagrożeniem unicestwienia” (zob. s. 177). Autorka pracy znajduje także wymiar wspólny powieści obu autorów, który realizuje się w egzystencjalnych dylematach przekraczania przyjętych norm społecznych, co skutkuje poczuciem zagubienia i wykluczenia. Erudycja i empatia to niewątpliwe atuty, które należało posiadać, aby podjąć się napisania rozprawy na temat obłądu w literaturze współczesnej w kontekście dialogu z kulturą antyczną.

Praca ma przemyślaną, logiczną i przejrzystą budowę. Główne rozważania, dotyczące obłądu w literaturze współczesnej, zostały ujęte w czterech wewnętrznie sproblematyzowanych i spójnych rozdziałach. Ramy pracy stanowią rozbudowane Wprowadzenie i puentujące rozważania Zakończenie. Metodologia badań obejmuje kilka obszarów teoretycznych, skupiając się na intertekstualności, narratologii oraz historii i genologii powieści psychologicznej. Druga część wprowadzenia do pracy dotyczy obłądu odczytywanego w różnych aspektach: psychologicznym (psychiatrycznym), religijnym, filozoficznym oraz kulturowym, ponieważ znajdziemy w tej części rozprawy fragmenty poświęcone obłąkanym artystom i motywowi szaleństwa w literaturze. Pracę zamyka bogata literatura podmiotowa i

przedmiotowa z różnych dziedzin nauki, potwierdzająca interdyscyplinarny charakter rozprawy sytuującej się na granicy badań literaturoznawczych i psychologicznych. Język rozprawy jest dojrzały, łączący jasność wypowiedzi z terminologią naukową i odpowiednio dobranymi odwołaniami do źródeł i opracowań. Analizy są dojrzałe, zachowują równowagę problemową i formalną między źródłami, własnymi oryginalnymi ustaleniami a literaturą naukową. Dobór analizowanych powieści psychologicznych usprawiedliwia przywoływanie antycznego kontekstu, chociaż odnoszę wrażenie, że badacz mniej obeznany z kulturą i literaturą antyczną, nie znalazłby aż tylu związków między współczesnością a starożytnością w utworach Kochana i Krasnodębskiego. Autorka tworzy ciekawy dyskurs naukowy między „dawnymi i młodszymi laty” na trudne tematy egzystencjalne, bliskie także nam współczesnym. Dyskurs ten wciąga czytelnika rozprawy ze względu na rangę podejmowanych problemów, a dzięki potoczystemu stylowi lektura pracy staje się także przyjemnością.

Uwagi do pracy mają charakter dopowiedzeń czy uzupełnień, których celem jest podniesienie wartości rozprawy w związku z przygotowaniem jej do druku. Dotyczą one kilku kwestii i pokazują, że mamy do czynienia z dysertacją, o której chce się rozmawiać i z której Autorem chce się dyskutować. Sugerowałam rozbudowanie fragmentu dotyczącego odniesień do *Odysei* w powieści *Franquizea* oraz zwrócenie uwagi na intertekstualny potencjał sentencji łacińskich w powieści *Fakir z Ipi*. Poza tym ciekawy jest także wątek pracy naukowej, która pojawia się w powieściach *Franquizea* czy *Fakir z Ipi* Kochana. On też mógłby zostać nieco wzbogacony w dysertacji, zwłaszcza że doktor Markus Poznański z Instytutu Klasyki wygłasza wykład *Retoryka a demokracja*. U Krasnodębskiego dla odmiany odnajdujemy opisy artystów (pisarza i fotografa), dotkniętych narcyzmem i o tym Doktoranta pisała w swojej dysertacji. Poza tym ze spraw formalnych warto podać źródła informacji biograficznych na temat polskich pisarzy, których utwory są przedmiotem szczegółowych analiz. Notki biograficzne Kochana i Krasnodębskiego bez odsyłaczy źródłowych pojawiły się w przypisach na stronach 77 i 134.

Odnótowałam również w pracy tzw. literówki i poniżej podaję strony, na których występują, żeby wspomóc przyszłe prace edytorskie nad rozprawą: s. 11, s. 13, s. 15, s. 21, s. 28, s. 41, s. 43, s. 52, s. 54, s. 63, s. 65, s. 67, s. 75, s. 94, s. 109, s. 111, s. 112, s. 116, s. 117, s. 121, s. 123, s. 141, s. 142, s. 145, s. 148, s. 149, s. 170, s. 173, s. 177.

Podane przez mnie uwagi w żadnej mierze nie obniżają wartości przedłożonej do oceny rozprawy doktorskiej, której Autorka udowodniła, że potrafi napisać rzetelną, pomysłową i problemowo złożoną pracę naukową z rozbudowanym aparatem metodologicznym, wiedzą historycznoliteracką i recepcyjną, oraz wiedzą z zakresu nauk społecznych, co świadczy o tym,

że Doktorantka z dużą swobodą porusza się po różnych dziedzinach wiedzy od literaturoznawstwa po psychologię. Warto jeszcze zaakcentować obecną w pracy empatię dla inności, która w połączeniu z erudycją pozwoliła Autorce dysertacji sformułować własne tezy na temat podjętej problematyki. Ostatnie słowa rozprawy są jednocześnie trafnym podsumowaniem jej synkretyczności i interdyscyplinarnej złożoności problemowej. „O kwestiach słabej kondycji ludzkiej nie da się właściwie mówić bez kontekstu społecznego, bowiem pod hasłem szaleństwo kryje się wiele znaczeń, również tych relatywnych kulturowo.” (zob. s. 178).

Rozprawa *Kategorie obłądu we współczesnej powieści polskiej. Konteksty literatury antycznej* stanowi oryginalne i samodzielne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje wiedzę teoretyczną kandydata w wybranej dyscyplinie, a więc tym samym spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim. Wnioskuje więc o dopuszczenie pani magister Justyny Michalskiej do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Monika Szczęt